

राज्यातील "कायम विनाअनुदान" तत्वावर परवानगी दिलेल्या प्राथमिक व माध्यमिक (इंग्रजी माध्यम वगळून) शाळांसाठी मुल्यांकनाच्या निकषांमध्ये सुधारणा करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : प्रामाअ-२०१८/प्र.क्र.७३/एसएम-४,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक :- ३० मे, २०१८.

वाचा :- (१) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग क्रमांक:-टिएसपी-२००३/
प्र.क्र.१०१/का-६/दिनांक २६ जुलै, २००४,
(२) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रमांक:-माशाअ २००९/
५९९/०९/ माशि-१, दिनांक २० जुलै, २००९,
(३) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रमांक:- माशाअ- २००९/
५९९/०९/माशि-१, दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०११,
(४) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रमांक:-संकीर्ण- २०१२/
१५०/१२/माशि-१, दिनांक १६ जुलै, २०१३,
(५) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रमांक:-माशामु- २०१६/
प्र.क्र.१८/एसएम-४, दिनांक १९ सप्टेंबर, २०१६,
(६) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रमांक:- प्रामाअ-२०१८/
प्र.क्र.७३/एसएम-४, दिनांक ९ मे, २०१८.

प्रस्तावना :-

दिनांक २४ नोव्हेंबर, २००१ च्या मंत्रिमंडळ बैठकीमध्ये राज्यात नवीन शाळांना परवानगी देतांना "कायम विनाअनुदान" तत्वावर परवानगी देण्याचा निर्णय घेण्यात आला होता. त्यानुसार राज्यामध्ये (इंग्रजी माध्यम वगळता) सुमारे २००० प्राथमिक व २००० माध्यमिक शाळांना कायम विनाअनुदान तत्वावर परवानगी देण्यात आली. सदर शाळा भविष्यात कधीही शासनाकडे अनुदानाची मागणी करणार नाहीत अशा आशयाचे हमीपत्र लिहून घेऊनच सदर शाळांना परवानगी देण्यात आली होती.

२. सदर शाळांना अनुदान लागू करण्याची मागणी सर्व संबंधित घटकांकडून वारंवार शासनाकडे करण्यात येत होती. सदर मागणी विचारात घेऊन कायम विनाअनुदान तत्वावर परवानगी दिलेल्या प्राथमिक व माध्यमिक शाळांच्या (इंग्रजी माध्यमाच्या शाळा वगळून) परवानगी आदेशातील "कायम" शब्द वगळण्याचे आदेश दिनांक २० जुलै, २००९ च्या शासन निर्णयान्वये देण्यात आले. राज्यातील कायम विनाअनुदान तत्वावर परवानगी दिलेल्या व कायम शब्द वगळलेल्या प्राथमिक व माध्यमिक शाळांसाठी (इंग्रजी माध्यमाच्या शाळा वगळून) मुल्यांकनाचे निकष व अनुदान सूत्र शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग दि.१५ नोव्हेंबर, २०११ अन्वये विहित करण्यात आले. शासन निर्णय, दि.१६ जुलै, २०१३ अन्वये मुल्यांकनाच्या निकषांमध्ये काही सुधारणा करण्यात आल्या.

३. शासन निर्णय, दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०११ मध्ये असे स्पष्ट केले आहे की, शाळांना विना अनुदान तत्वावर कोणत्याही शैक्षणिक वर्षात मान्यता दिलेली असली तरी, वेळोवेळी उपलब्ध होणारी आर्थिक संसाधने व राज्याच्या गरजा व त्यांचा प्राधान्यक्रम विचारात घेऊन शासन अनुदानाच्या सूत्रात बदल करील. ज्या शाळांना अनुदान सुरु करण्यात आले नाही, त्या शाळांना जेव्हा अनुदान सुरु करावयाचे असेल त्यावेळचे अनुदान सूत्र लागू राहील असेही स्पष्ट केले आहे.

४. “विनाअनुदान” व “कायम विनाअनुदान” तत्वावर परवानगी दिलेल्या व अनुदानास पात्र घोषित केलेल्या मान्यताप्राप्त खाजगी प्राथमिक व माध्यमिक शाळांना द्यावयाच्या अनुदान सूत्रामध्ये सुधारणा करून सरसकट २० टक्के प्रमाणे अनुदान देण्याचा निर्णय मंत्रिमंडळाच्या दिनांक ३० ऑगस्ट, २०१६ रोजीच्या बैठकीमध्ये घेण्यात आला. त्यानुसार शासन निर्णय, दिनांक १९ सप्टेंबर, २०१६ अन्वये, दिनांक १४ जून, २०१६ पूर्वी अनुदानास पात्र घोषित केलेल्या १६२८ शाळा व २४५२ तुकड्यांवरील १९२४७ शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना विहित अटी व शर्तीच्या अधीन राहून सरसकट २०% प्रमाणे अनुदान मंजूर करण्यात आले.

५. मंत्रिमंडळाच्या दिनांक १७ एप्रिल, २०१८ रोजीच्या बैठकीत, “कायम विनाअनुदान” तत्वावर परवानगी दिलेल्या व शासन निर्णय, दिनांक १ व २ जुलै, २०१६ अन्वये अनुदानास पात्र घोषित केलेल्या मान्यताप्राप्त खाजगी प्राथमिक व माध्यमिक शाळा व वर्ग तुकड्यांना शासनाच्या पुढील आदेशापर्यंत २०% प्रमाणे अनुदान मंजूर करण्याचा निर्णय घेण्यात आला. तसेच, दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०११ च्या शासन निर्णयातील अ.क्र.१० मधील तरतुदीमध्ये सुधारणा होईपर्यंत विभागाने अनुदानास पात्र शाळांची यादी घोषित करू नये असा ही निर्णय घेण्यात आला. त्यानुसार दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०११ च्या शासन निर्णयामध्ये सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

शासन निर्णय, दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०११ मधील अ.क्र.१० येथील तरतूद खालील प्रमाणे आहे :-

“ मुल्यांकनानुसार अनुदानासाठी पात्र ठरलेल्या शाळांची यादी शासन घोषित करील व यादी घोषित झाल्यानंतर पात्र/अपात्र शाळांच्या संदर्भात एक महिन्याच्या आत शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक) यांच्यामार्फत संबंधित शाळांना निकषनिहाय प्राप्त गुण कळविण्यात येतील.”

मंत्रिमंडळाच्या दिनांक १७ एप्रिल, २०१८ च्या बैठकीतील निर्णयानुसार दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०११ च्या शासन निर्णयातील अ.क्र.१० मधील तरतुदीमध्ये खालील प्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहे :-

(१०) अनुदानासाठी पात्र शाळांची घोषणा :-

(१०.१) “ मुल्यांकनानुसार अनुदानासाठी पात्र ठरलेल्या शाळांची यादी वित्त विभागाच्या मान्यतेने घोषित करण्याची कार्यवाही करण्यात येईल. यादी घोषित झाल्यानंतर अपात्र शाळांना अपात्रतेची

कारणे किंवा त्रुटी असल्यास, त्या कळविण्याची कार्यवाही शिक्षणाधिकारी प्राथमिक/माध्यमिक यांच्याकडून एक महिन्याच्या आत करण्यात येईल.”

२. आदिवासी विकास विभागाच्या दिनांक २६ जुलै, २००४ च्या शासन निर्णयातील अनुक्रमांक (२) (३) मधील तरतुदीनुसार आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील शाळांना आदिवासी उपयोजनेतून १०० टक्के अनुदान देण्याबाबतची तरतूद आहे. तथापि, शासन निर्णय दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०११, मध्ये आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील शाळांना आदिवासी उपयोजनेतून १०० टक्के अनुदान देण्याबाबतची तरतूद अंतर्भूत नसल्याने, सदर शाळांना १०० टक्के अनुदान अनुज्ञेय नाही. ही बाब विचारात घेऊन, अ.क्र.१० मध्ये खालील तरतूद देखील अंतर्भूत करण्यात येत आहे.

(१०.२) “ आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील मुल्यांकनानुसार अनुदानासाठी पात्र घोषित केलेल्या प्राथमिक व माध्यमिक शाळांना आदिवासी विकास विभाग व वित्त विभागाची मान्यता मिळाल्यास १०० टक्के अनुदान अनुज्ञेय राहिल अन्यथा या विभागाचे अनुदान सूत्र सदर शाळांना लागू राहिल.”

३. शासन निर्णय, दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०११ मधील अ.क्र.११ येथील तरतूद खालील प्रमाणे आहे :-

“अनुदानासाठी शाळा पात्र झाली म्हणजे त्या शाळेस अनुदानाचा हक्क प्राप्त होत नाही. संबंधित शाळांना लागू करणे हा शासनाचा "स्वेच्छाधिकार" असून निधीच्या उपलब्धतेनुसार शासन निकषपात्र शाळांना अनुदान लागू करील. हे अनुदान भूतलक्षी प्रभावाने लागू केले जाणार नाही. तसेच, शाळांना विनाअनुदान तत्वावर कोणत्याही शैक्षणिक वर्षात मान्यता दिलेली असली तरी, शासन वेळोवेळी उपलब्ध होणारी आर्थिक संसाधने व राज्याच्या गरजा व त्यांचा प्राधान्यक्रम विचारात घेऊन, अनुदानाच्या सूत्रात बदल करील व ज्या शाळांना अनुदान सुरु करण्यात आलेले नाही, त्या शाळांना जेव्हा अनुदान मंजूर करावयाचे असेल त्यावेळचे अनुदान सूत्र त्यांना लागू राहिल.”

वरील तरतुदीमध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहे :-

(११) मुल्यांकन आणि अनुदान हा शासनाचा स्वेच्छाधिकार :-

“ शाळा अनुदानासाठी पात्र म्हणून घोषित झाली म्हणजे त्या शाळेस अनुदानाचा हक्क प्राप्त होत नाही. मुल्यांकन करणे, अनुदानास पात्र घोषित केलेल्या शाळांना अनुदान मंजूर करणे हा शासनाचा "स्वेच्छाधिकार" असून शासन, शाळांचे मूल्यांकन, शाळांना अनुदानास पात्र घोषित करणे व निकषपात्र शाळांना निधीच्या उपलब्धतेनुसार अनुदान मंजूर करणे याबाबतचा निर्णय घेईल. सदर अनुदान हे भूतलक्षी प्रभावाने लागू केले जाणार नाही. तसेच, शाळांना विनाअनुदान तत्वावर कोणत्याही शैक्षणिक वर्षात मान्यता दिलेली असली तरी, राज्याची आर्थिक स्थिती, वेळोवेळी उपलब्ध होणारी आर्थिक संसाधने, राज्याच्या गरजा व त्यांचा प्राधान्यक्रम विचारात घेऊन, शासन अनुदानाच्या सूत्रात बदल करील व ज्या शाळांना अनुदान मंजूर करण्यात आलेले नाही, त्या शाळांना जेव्हा अनुदान मंजूर करावयाचे असेल त्यावेळचे अनुदान सूत्र त्यांना लागू राहिल.”

४. तसेच, यापुढे शाळांच्या मुल्यांकनासाठी शासन निर्णय, दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०११ व शासन निर्णय, दिनांक १६ जुलै, २०१३ मधील अटी व शर्तीच्या व्यतिरिक्त शासन निर्णय, दिनांक ९ मे, २०१८ मधील सर्व अटी व शर्ती लागू करण्यात येत आहेत.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०१८०५३०१५२९३१४०२१ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षात्कृत करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(स्वाती नानल)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

- १) मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा/विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,
- २) सर्व सन्माननीय विधानसभा/विधानपरिषद सदस्य,
- ३) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ४) मा.मंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ५) मा.मंत्री (शालेय शिक्षण) यांचे विशेष कार्य अधिकारी,
- ६) मा.मंत्री (आदिवासी विकास विभाग) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ७) मा.प्रधान सचिव (शालेय शिक्षण) यांचे स्वीय सहायक,
- ८) मा.प्रधान सचिव (आदिवासी विकास विभाग) यांचे स्वीय सहायक,
- ९) आयुक्त (शिक्षण) महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
- १०) शिक्षण संचालक (प्राथमिक/माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) म. रा. पुणे,
- ११) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर,
- १२) महालेखापाल (लेखापरिक्षा) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर,
- १३) महालेखापाल (स्थानिक निकाय लेखा परिक्षा व लेखा) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर,
- १४) स्थानिक निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई,
- १५) सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक,
- १६) शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक) सर्व जिल्हा परिषद,
- १७) अधीक्षक, वेतन पथक (प्राथमिक/माध्यमिक), सर्व जिल्हा परिषद,
- १८) निवडनस्ती - एसएम-४.